

Obsah

5 Sčítání lidu v českých zemích v období první republiky	8
5.1 Příprava cenzů: diskuse, předpisy, formuláře, sčítací orgány	8
5.1.1 Od vzniku ČSR do prozatímního sčítání lidu na Slovensku	8
5.1.2 Prolog k celostátním cenzům: prozatímní sčítání lidu na Slovensku v roce 1919	12
5.1.3 Od slovenského cenzu 1919 k celostátnímu cenzu 1921	16
5.1.4 Reflexe cenzu 1921 a cenzus 1930	24
5.1.5 Zhodnocení předpisů pro meziválečná sčítání lidu	33
5.2 Hlavní problematické body v předvečer sčítacích prací	37
5.2.1 Typ a jazyk sčítacích formulářů	37
5.2.2 Kontrola pohybu obyvatel	49
5.2.3 Kdo z koho? Státní správa kontra nacionalisté	53
5.2.4 Sčítací orgány: výběr, jmenování a skladba, aneb teorie versus praxe	65
5.3 Průběh celostátních sčítání lidu v letech 1921 a 1930	82
5.3.1 Výsledky tzv. zvláštního pozorování	82
5.3.2 Národnost na Těšínsku v československých sčítáních 1921 a 1930	95
5.3.3 Národnostní klasifikace na meziválečném Hlučínsku	115
5.3.4 Nepokoje na Královédvorskú – sčítání lidu 1921 v Koclěřově a Dolních Vlčkovcích	124
5.3.5 Individuální případy sporné národnosti a konfliktní situace jednotlivců	129
5.3.6 Interpelace Lodgmana a spol. 1921	139
5.3.7 Vystoupení německých vládních stran proti cenzu 1930	144
5.3.8 Dvě velké kauzy ze sčítání v roce 1930: Brno a Těšínsko	151
5.3.9 Maďaři a sčítání lidu na Slovensku v roce 1930	159
5.4 Dobová reflexe sčítání lidu	168
5.4.1 Reflexe průběhu sčítání v novinách	168
5.4.2 Reflexe výsledků sčítání ve vědeckých a publicistických studiích	179
6 Národnostní identifikace Židů při sčítáních lidu v letech 1880–1930	189
6.1 Židé a sčítání lidu před rokem 1918	191
6.2 Cenzy v meziválečném Československu a Židé	194

6.2.1 Postoj Čechů, Slováků, Němců, Maďarů a Židů k tzv. židovské otázce při celostátních cenzech	199
6.2.2 Výsledek, realita a následky censů 1921 a 1930 z hlediska židovského společenství	201
6.3 Shrnutí	204
7 Tzv. soukromá sčítání obyvatelstva v českých zemích	207
7.1 Soukromá sčítání v českých zemích před rokem 1918	207
7.2 Soukromá sčítání v meziválečném Československu	214
7.2.1 Soukromá sčítání před prvním oficiálním censem v roce 1921	215
7.2.2 Soukromé sčítací akce a oficiální sčítání lidu v roce 1921	216
7.2.3 Soukromá sčítání a oficiální census v roce 1930	223
8 „Obranné“ spolky – nedílní aktéři sčítání lidu 1890–1930	227
8.1 Předlitavská sčítání lidu	232
8.2 Sčítání lidu 1921 a 1930	240
8.3 Národní rada česká/československá a sčítání lidu	247
9 Podnikatel jako národní agitátor. Hermann Brass a jeho aktivity při sčítání lidu na Zábřežsku v letech 1900–1930	257
9.1 Podnikatelská rodina Brassů a Zábřeh	257
9.2 Hermann Brass a sčítání lidu 1900 a 1910	259
9.3 Hermann Brass a sčítání lidu 1921 a 1930	266
9.4 Závěr	270
10 Vědecká reflexe změn ve výsledcích sčítání lidu 1880–1930	272
10.1 Celozemské výsledky sčítání obcovací řeči/národnosti 1910 a 1921	272
10.2 Významnější posuny ve výsledcích sčítání obcovací řeči 1880–1910 ve vybraných soudních okresech, statutárních městech a obcích	275
10.3 Významnější posuny ve statistice obcovací řeči/národnosti 1910 a 1921 na úrovni okresů a obcí	277
10.4 Rekapitulace	280
Závěr	282
Příloha 1: Přehled dotazů, interpelací a návrhů v Národním shromáždění republiky Československé týkajících se národnostních otázek spojených se sčítáními lidu	288

Příloha 2: Jazyková (národnostní) mapa Československé republiky podle výsledků sčítání lidu 1921	300
Příloha 3: Tabulky	303
Poznámky	322
Soupis použitých pramenů a literatury	391
Jmenný rejstřík	419
Místní rejstřík	424
Seznam zkratk	431
Summary	432